

Ny udenlandsk Literatur.

Dr. Rob. Friedberg: Die Börsensteuer. Eine finanzwissenschaftliche Studie. Berlin, Puttkammer & Mühlbrecht. 1875. (50 S.)

Som tidligere kortelig nævnt i den «Økonomiske Revue» forkastede den tyske Rigsdag i December 1875 Regeringsforslaget om Indførelsen af en Børsskat. Det ovenanførte Skrift giver os Anledning til idag at vende tilbage hertil.

Meningerne i Tyskland ere meget delte med Hensyn til Spørgsmaalet om Børsskattens Hensigtsmæssighed. Fra den ene Side anføres, at en saadan Skat vil komme til at ramme meget ulige, at den paa ingen Maade vil sætte en Stopper for Børsspillet, hvorimod den nok kan være generende for legitime Transaktioner, at den vil være vanskelig at opkræve, at den overhovedet ikke opfylder Fordringerne til en god Skat. Hertil kommer, at den let vil komme til at bære et uhyggeligt Præg af at være *une loi de la haine*. — Fra den anden Side anføres saadanne Grunde som dem der findes i Friedbergs Skrift. — Vi for vort Vedkommende regne, at Skattens praktiske Gjen-nemførelse vil støde paa meget store Vanskeligheder, og hvad dens theoretiske Begrundelse angaar, har Friedberg ingenlunde tilfredsstillet os. Imidlertid maa det indrømmes, at hans Skrift er dygtigt, interessant og ikke falligt paa Betragtninger, der fortjene at blive tagne under Overvejelse, og det har i alt Fald sin Interesse at kjende de Grunde, der i vort Naboland anføres til Forsvar for den saameget omtalte «Børsskat». Vi finde derfor Anledning til at meddele et Referat af hans Udviklinger, uden at vi derved underskrive dem.

Friedberg begynder med at fremhæve, at Stempelafgifterne omfatte meget forskellige Arter af Skatter, der kun have Opkrævningsmaaden, Stemplet, tilfælles. Dr. Alex. Meyers og Besobrasoffs Forsøg paa at føre disse forskelligartede Skatter tilbage til et fælles Princip maa derfor, som Forf. paaviser, betragtes som mislykket. Det er nødvendigt særskilt at betragte de enkelte Arter af Stempelafgifter. Der kan dér skjælnes mellem to Hovedgrupper, der intet have tilfælles med hinanden: 1. Andragender og Erklæringer m. M. til og fra Avtoriteter. Her fremtræder Afgiften nærmest som Gebyr, og det kan forsvares, at den, der i sin Specialinteresse sætter Avtoriteterne i Bevægelse, ogsaa særlig betaler herfor. 2. Dokumenter saasom Kvitteringer, Overdragelser (Gave, Arv, Kjøb, Salg, Forpagtning, Leje osv.), Gjældsbeviser. Ved sin «Verkehrsteuertheorie» har Lorenz Stein søgt at forklare, hvorfor saadanne Dokumenter gjøres til Gjenstand for Skat.

Den moderne Stat opkræver sine fleste Intægter gennem Skatter. To forskellige Finansprinciper kunne bringes til Anvendelse: 1. Statens Ydelser kunne være af en saadan Natur, at de komme enkelte Personer specielt til Gode, og kun fremkaldes af dem, hvorfor ogsaa en speciel Betaling — Gebyr — til Bestridelse af de fremkaldte Omkostninger kan retfærdiggjøres. 2. ere Statens Ydelser saadanne, der ligelig komme alle Statsborgere til Gode. Til Bestridelse af Omkostningerne ved dem maa Alle bidrage, under Form af Skat i snævrere Forstand. Det er muligt, at en eneste Skat paa Indkomsten er Idealet; men Finansvidenskaben, der maa blive staaende paa historisk Grund, kan i alt Fald ikke tage noget Hensyn til dette intelsteds virkeliggjorte Ideal. Staten søger ved sin Skatteopkrævning ikke at gribe Indkomsten som Helhed, men i dens enkelte Dele, nemlig dels naar den som Udbytte af en produktiv Virksomhed tilflyder Skatteyderen («Schatzungen»), dels naar den træder ud som Forbrug («Aufwandsteuer»).* —

*) Skatternes Inddeling i «Schatzungen» og «Aufwandsteuern» falder ikke ganske (omend ofte) sammen med Inddelingen i «direkte» og «indirekte».

Førstnævnte Gruppe griber, som bemærket, Indkomsten, naar den som Udbytte tilflyder Formuen. Deraf følger, at den omfatter et Komplex af Udbytteskatter («Ertragssteuern»). Grundlaget er de fire bekjendte Indkomstgrene: Jordrente, Kapitalrente, Arbejdsløn og Driftsherrevinst, hvortil svarer: Grundskat, Kapitalskat, Arbejdslønskat og Næringskat. Ved første Blik ser det ud, som om al tænkelig Indkomst rammedes herigjennem. Men ligesom Nutidens Skattevæsen kjender en meget omfattende Kategori Skatter, Stempelskatterne, der ikke lade sig henhøre under nogen af de nysnævnte, saaledes gives der i Virkeligheden ogsaa Indkomster, der ere forskjellige fra hine fire Indkomstgrene. Lorenz Stein, der har forklaret disse Forhold, siger: «Medens Erhvervsskatten betragter et Foretagendes Produktion i dets Helhed som sit Skatteobjekt, opstaar dér, hvor en enkelt Erhvervsforretning som saadan bringer den Enkelte en Fortjeneste, Omsætningsskatten («Verkehrssteuer») eller Beskatningen af det i Enkeltforretningen liggende Erhverv, og disse Skatter kaldes paa Grund af den Form, hvorunder de hyppigst opkræves, «Stempelskatter».» Altsaa: Beskatningen af den enkelte, den tilfældige, den usædvanlige Erhvervsforretning — i Modsætning til Totaliteten af de Forretninger, der udgjøre det regelmæssige Erhverv — er den Tanke, der ligger til Grund for Omsætningsskatterne.

Hvilke ere nu disse overordenlige Erhvervsforretninger? Friedberg giver følgende Oversigt over dem:

I. Alle lukrative Erhvervsforretninger:

- a) Gaver.
- b) Arv.

II. Onerose overordenlige Erhvervsforretninger:

- a) Overordenlige for Subjektets Vedkommende: naar den paagjældende Fortjeneste gjøres af en Person, der overhovedet ikke driver nogen Forretning, eller dog en anden end den, hvorunder denne enkelte Fortjeneste falder.
- b) Overordenlige for Objektets Vedkommende: Overdragelse af Gjenstande, der paa Grund af deres Natur

ikke kunne være Objekt for en regelmæssig Forretning (Immobilier, Produktivkapitaler):

1. Selve Gjenstandens Overdragelse.
2. Overdragelse af enkelte ideelle Dele af den (Hypothek).

III. Fortjeneste ved at sætte en endnu ikke forfalden Obligation i Omløb.

At beskatte disse overordenlige Erhvervsforretninger har i Praxis sine Vanskeligheder, men man maa se at overvinde dem, saavidt muligt. Kontrollen med Gaver er vanskelig; men hvordan, som ved faste Ejendomme, er mulig, bør Skatten indfinde sig. Beskatning af Arv er ulige lettere. Beskatningen af de under II. a) nævnte Forretninger frembyder de største Vanskeligheder. Forretningerne under II. b) ere lette nok at ramme, hvilket ogsaa faktisk sker i alle Stater (Skat paa Overdragelse af faste Ejendomme, Emissionsskat paa nystiftede Selskabers Aktier, Skat paa Aktier, Pantebreve, Hypothek, Statspapirer osv.) Under III. gaa alle Gjældsbeviser, navnlig Vexler.

Disse af den overordenlige Erhvervsforretnings Begreb udledte Skatter, som Stein kalder «Verkehrssteuern», falder, som man ser, ikke ganske sammen med de tidligere (S. 135) nævnte Stempelskatter. Navnlig kan herefter Kviteringers, Kontokouranters og lignende Dokumenters Stempelpligt ikke retfærdiggjøres, da Udstedelsen heraf er en Akt, der hører ind under den regulære Forretning, hvorfor dens Beskatning vilde føre til Dobbeltbeskatning. Leje- og Forpagtningskontrakters og mange Kontrakters Stempelpligt lader sig heller ikke retfærdiggjøre, da ogsaa den i mange Tilfælde vil føre til Dobbeltbeskatning. Vexlers Stempelpligt er ligeledes neppe til at forsvare, bl. A. fordi Udstedelsen af Vexler tildels ikke kan henregnes til de overordenlige, tilfældige Forretninger.

Medens saaledes mange af de bestaaende «Omsætnings-skatte» ikke lade sig forsvare, savne vi paa den anden Side en Beskatning af mange af de Forretninger, der høre ind under II. Det er imidlertid uretfærdigt, at der skal hvile en tung Skat paa Overdragelse af faste Ejendomme, medens de mægtige Omsætninger i Effekter, der daglig gjøres paa Børsen,

faktisk ere privilegerede med Skattefrihed. Beskatning af Effekt-handelen, Børsskatten, retfærdiggjøres allerede derved, at den er en Skat paa Overdragelse af Dele af urørlig og fast Produktivkapital; men endnu et Moment træder her til.

Det blev ovenfor bemærket, at Beskatningen af de under II. a) hørende Forretninger frembyder meget store praktiske Vanskeligheder, under Næringsfriheden, hvor Kontrollen mangler, tildels uovervindelige Vanskeligheder. Her viser der sig nu et Tilfælde, hvor de kunne rammes. Bankieren, der paa Børsen køber Effekter, gjør det kun som Kommissionær for sin Mandant. Men da mange Effekter købes blot for at afsættes igjen, saasnart Kursen stiger, falder denne Handel ind under den tyske Handelslovs Art. 271: «Handelsforretninger er Kjøb eller anden Anskaffelse af Varer eller andre bevægelige Sager, af Statspapirer, Aktier eller andre for Handelsomsætningen bestemte Værdipapirer, i det Øjemed atter at afhænde dem osv.» Her have vi altsaa en stor Klasse Handelsforretninger, der slet ikke ere undergivne nogen Beskatning. Man vil indvende, at ikke blot det papirkjøbende Publikum, men ogsaa Bankiererne indbyrdes handle med Papirer, og at altsaa i det Mindste disses Forretninger, der høre ind under det regulære Erhverv ikke bør rammes af Skatten. Her ere nu to Tilfælde mulige: køber Bankieren Effekter for egen Regning, saa gjør han det enten for at anlægge sin Privatformue i dem og maa forsaavidt behandles som enhver anden Privatmand, eller han spekulerer. Dette Tilfælde maa vi betragte lidt nøjere.

Ordet «Spekulation» bruges om to meget forskellige Arter Forretninger: om den reelle og nødvendige Spekulationshandel og om de ganske uproduktive Differenceforretninger. Nogle betragte nu ikke blot Spekulationshandelen men ogsaa Agiotagen som nødvendig og berettiget; Andre betragte denne som Hasardspil og nægte Spekulantens Karakter af Forretningsmand. Mener man nu, at Agiotøren er Kjøbmand, vil man ogsaa mene, at han ikke bør beskattes paa anden Maade end gennem Nærings-skatten; — mener man, at han er Spiller, maa man ogsaa mene, at hele hans Erhverv opløser sig en Række tilfældige Forretninger, der bør rammes af en «Omsætningskat».

Om det Taabelige i Fortidens Had til Spekulationshandelen, navnlig Kornspekulationen, ere nutildags Alle overbeviste. Navnlig har Michaelis paavist, hvor heldigt Spekulationen virker ved at udjævne Prissvingningerne. Hans Udviklinger ere visselig rigtige for Varespekulationshandelens Vedkommende; noget mere tvivlsomt stiller Sagen sig ved Effektspekulationen. Der er i Virkeligheden meget væsentlige Forskjelligheder mellem Vare- og Effektspekulationen: Det er muligt, at den, der gennem en Aarrække har beskæftiget sig med Raaprodukthandel, af Vejrforholdene, Høstberetninger og andet positivt Materiale kan danne sig en tilnærmelsesvis rigtig Mening om Fremtiden; thi her gjælder det nogle faa Artikler, der næsten ganske ere afhængige af Naturforhold. Ganske anderledes med Effektspekulationen! Spekulanten, der befatter sig med Stiftelsen af ny Foretagender, kalder disse tillive uden at have den ringeste Anelse om deres tekniske Natur, og den, der véd, hvor fuldstændig ubekjendt Børsspekulanter ere med den reelle Vare- og Fabrikationsforretning, tillror dem allermindst den Evne, at kunne danne sig en tilforladelig Mening om saadanne Foretagenders Fremtid. Og hvad de Værdipapirer angaar, der alt ere i Omløb, saa viser Forskjellen mellem Vare- og Effektspekulation sig her ret tydelig: Medens ved Varehandelen Efterspørgslen er afhængig af Konsumenternes Trang, og Spekulationen derfor har den Opgave, forud at sammenligne denne Trang med de tilstedeværende Forraad af Varer, og i Tilfælde af Mangel herpaa sørge for deres betimelige Hidskaffelse fra andre Markeder, er ved den enkelte Effekt Efterspørgselen afhængig af den Renteværdi, man tillægger den. Her skal det nu være Spekulanterne, der overlage den svære Opgave paa lidelig at beregne Renteværdien, og som derved formentlig øve en heldig Indflydelse paa Prisdannelsen. Men selv bortset fra, at vi frakjende Spekulanterne denne Evne, saa have de ikke engang Viljen hertil: Spekulanterne kaste sig i Reglen med særlig Forkjærlighed over de Papirer, hvis Pris er mindst beregnelig; de holde sig til nogle faa Papirer, hvis stadige Prissvingninger giver Spillesygen tilstrækkelig Næring. Om en tilnærmelsesvis rigtig Beregning af disse Svingninger kan her i

de fleste Tilfælde ikke være Tale; Spekulanten mangler det nødvendige Kjendskab til de faktiske Forhold. Denne Art Spekulation er slet og ret Spil.

Hermed vilde da ogsaa Spørgsmaalet om disse Forretninger Beskatning ved «Verkehrsteuer» være besvaret bekræftende, hvis der ikke viste sig en Vanskelighed. Ligesaa vist som det er, at den største Del af disse Spekulationsforretninger bør betragtes som slet og ret Spil, — ikke som regelmæssige Handelsforretninger, men som tilfældige, overordenlige Erhvervsforretninger —, ligesaa vist er det, at de og navnlig deres mest angrebne Form, Differenceforretningerne, ikke lade sig gribe. Enhver Differenceforretning har en sædvanlig Handelsforretnings Form, og lyder ligesom den paa, at Effekterne skulle leveres og overtages. Det mangler ganske paa ydre Kriterier, hvorefter Spekulationsforretningen kunde skjelnes fra Handelsforretningen. En særlig Beskatning af denne Form af Spekulationsforretninger synes saaledes ikke gennemførlig, og vi maa opgive Tanken om at behandle dem som Erhvervsforretninger sub II. a.

Naar Overordenligheden ligger paa Subjektets Side, er Vanskeligheden altsaa iøjnefaldende. Men det Samme er Tilfældet, naar Overordenligheden ligger paa Objektets Side, fordi det ydre kjendelige Moment, Overdragelsen, ikke er tilstede ved den overvejende Del af Spekulationsforretningerne. Fremfor Alt maa her Forretningerne paa Tid nævnes. Tænke vi os en Række af Spekulanter fra A til Ø, der til en bestemt Termin indbyrdes købe og sælge en Mængde Papirer, saaledes at A er forpligtet til at levere til B, B til C, C til D osv., saa vil der kun ved én af alle disse nogle og tyve Forretninger finde en Overdragelse Sted, nemlig mellem A og Ø, medens forøvrigt kun Differencerne reguleres. Holder man sig altsaa til Overdragelsen, vil den allerstørste Del af Spekulationsforretningerne forblive ubeskattede, thi de egenlige Differenceforretninger have netop det Karakteristiske ved sig, at, trods den ydre Form af Kjøb, finder dog ingen Overdragelse Sted. Saaledes staar der kun tilbage at betragte disse Spekulationsforretninger — der efter deres Form ere Salgsforretninger (som imidlertid mangle Overdragelsens Kjendetegn), og efter deres

Indhold for Størstedelen tilfældige Erhvervsforretninger —, under den regulære Næringskats Synspunkt.

Næringskatten er den Skat, der lægges paa Driftsherregvinsten. Da nu Spekulationen i ydre Henseende ikke er til at skjelne fra den reelle Handel, maa den under det nærværende Skattesystem betragtes som Handel og følgelig undergives de samme Skatter. Men selve Næringskatten kan have to forskjellige Former: Enten beskatter man hver enkelt Indtægt, naar den falder, eller man beregner for et vist Tidsrum Udbyttet af hele Foretagendet og gjør det til Skatteobjekt. I første Tilfælde gaar man, paa Grund af Umuligheden af at fastsætte alle de enkelte Indtægters Størrelse, ud fra, at de i ethvert enkelt Tilfælde ere relativt ens, og holder sig kun til Omsætningen («Umsatzsteuer»). Paa Grund af denne afgjorte Mangel foretrækker man i Reglen Næringskattens anden Form, der søger at holde sig til Foretagendets samlede Udbytte. Dens Svaghed er Taxeringens Vanskelighed. Ved Spekulationsforretninger vil det være særligt vanskeligt, næsten umuligt, at beregne Udbyttet. Det utilfredsstillende Resultat, man saaledes kommer til, bør man søge modificeret, idet man for Spekulationsforretningernes Vedkommende ved Siden af Næringskattens anden Form indfører dens første, og anvender Børsskatten som et Supplement. En Dobbeltbeskatning vil vel saaledes ikke ganske undgaas; men ved Siden af Næringskatten haves der jo alt nu flere Skatter (f. Ex. Vexelskatten) paa den reelle Handel, der ere langt mindre rationelle end Børsskatten, men som dog tildels kunne forsvares, forsaavidt de ere nødvendige til at fuldstændiggjøre den ikke fyldestgjørende Næringskat. Ved Beskatning af Effektspekulation er et Supplement til den sædvanlige Næringskat i en ganske særlig Grad nødvendigt.

Børsskatten maa altsaa for det Første betragtes som Skat paa Overdragelse af Dele af staaende Produktivkapital; for det Andet relfærdiggjøres den hyppigt derved, at Handel med Effekter ogsaa for Ikke-Kjøbmænd i mange Tilfælde er Handelsforretning (Handelslovbogens Art. 271); og for det Tredje er den nødvendig som Supplement til den mangelfulde Næringskat. —

Det vil af det foranstaaende udførlige Referat fremgaa, at Dr. Friedberg har stødt paa endel Vanskeligheder ved sin «theoretiske Begrundelse af Børsskatten». Lettere slipper han med at udvikle sit «Børsskattens System». Dette Afsnits Hovedpunkter kunne vi gjengive i al Korthed:

1. Skattesubjektet er en Tohed af Personer: begge Kontrahenter, der jo begge maa forudsættes lige interesserede i Transaktionen. — 2. Skatteobjektet er de solgte Effekters Værdi. Tvivlsomt er det nu, om man skal beskatte efter Nominal- eller Kursværdien. Friedberg foretrækker det Første. — 3. Som Skatteenhed kan man sætte 100 Mark. — 4. Skattefoden bør vel være $\frac{1}{5}$ pCt. — 5. Beskatningen sker ved Stempling af Slutsedlerne, hvis Anvendelse da maa være obligatorisk.

I et tredje og sidste Afsnit omtaler Forf. «Børsskattens økonomiske og moralske Virkninger». Han tror ikke, at den vil skade Effekthandelen: den alvorlige Handel vil den ikke hindre, og Spekulanterne ville kunne fortsætte deres Spil. Men selv om Spekulationen skulde lide noget ved den, maa man indrømme, at Staten ikke skal opgive at gøre hvad der er godt og rigtigt, blot fordi visse Folk herved vilde indskrænkes i deres fuldstændig uproduktive Virksomhed. — Børsskatten vilde ogsaa lette en Børsstatistik, og saaledes bidrage til, at der kom noget Lys ind i Spekulationsforholdene, hvorved Kriser maaske tildels kunde undgaaes. — Naar Mange forlange Børsskatten, for dermed at tugte Børsmændene, der ved deres bedragerske Grundungssvindler og Spil have fremkaldt de nuværende økonomiske Kalamiteter, — saa billiger Forf. ikke denne Betragtningssmaade. Men han mener dog, at Børsen i Effekthandelens Skattefrihed nyder et uberettiget Privilegium, som der bør gjøres Ende paa. Og han mener, at Indførelsen af Børsskatten, hvorved et Hul i Skattesystemet vilde udfyldes, kunde betragtes som det første Tegn paa, at Staten var vaagnet til den Bevidsthed, at det nuværende Forbrugsskattesystem, der hovedsagelig trykker de fattige og lavere Klasser, bør korrigeres ved Skatter, der navnlig hvile paa andre Klasser. «Progres-

sionen nedefter» bør rettes ved Indførelsen af Skatter, der — i Modsætning til de bestaaende — navnlig komme til at hvile paa de mere Velhavende.

A. P.

Bibliografi.

- Bertrand, Essai sur l'Intempérance. Guillaumin et Cie. 6 fr.
- Bigot, Les Classes dirigeantes. Charpentier et Cie. 3 fr. 50.
- Brochard, La Vérité sur les Enfants trouvés E. Plon et Cie. 3 fr. 50.
- Brunswick, Benoît, La Banqueroute turque. E. Leroux. 1 fr.
- Catéchisme social. Plan d'une organisation politique, précédé d'un coup d'œil rapide sur la société actuelle, sa situation, son avenir. Libr. du Luxembourg. 2 fr.
- Chasles, Philarète, La Psychologie sociale des nouveaux peuples. Œuvre posthume. Charpentier et Cie. 3 fr. 50.
- Gavillot, Essai sur les droits des Européens en Turquie et en Egypte. Les Capitulations et la Réforme judiciaire. E. Dentu. 6 fr.
- Guillard, Les Banquiers athéniens et romains — Trapezites et Argentarii, etc. A. Maresq aîné. 2 fr.
- Manuel des Capitalistes, publié par le Moniteur de la Banque et de la Bourse. Librairie générale. 5 fr.
- Mazaroz, La revanche de la France par le travail. Histoire des corporations françaises d'arts et métiers I—II.
- Menier, L'Avenir économique. T. I.: Partie politique. E. Plon et Cie. 6 fr.
- Piola, La Connexité économique, ou l'Utilité progressive. Sandoz et Fischbacher. 7 fr. 50.
- Pavy, l'abbé, Affranchissement des esclaves. Publié en réponse à MM. Louis Blanc, Germain Casse, Jules Simon, etc., par L.-C. Pavy. (Lyon.) Broussois et Cie. 2 fr. 50.
- Proudhon, Correspondance t. I—XIV. Lacroix et Cie. 70 fr.